

Innvollsparasitter om høsten og vinteren?

Forfatter

Lisbeth Hektoen, Animalia

Sammendrag

Innvollsparasitter er først og fremst et problem i beiteperioden og gir vanligvis lite problemer gjennom høsten og vinteren. Tiltak i denne perioden er allikevel viktig for å redusere parasittbelastningen neste sesong.

Publisert

2012

Referanse

Sau og Geit 5/2012

Utskriftsdato

07.12.2023 www.fag.nsg.no

Innvollparasitter om høsten og vinteren?

Innvollparasitter er først og fremst et problem i beiteperioden og gir vanligvis lite problemer gjennom høsten og vinteren.

Tiltak i denne perioden er allikevel viktig for å redusere parasittbelastningen neste sesong.

Voksne, friske søyer har generelt lite innvollparasitter, og om høsten vil også lamma ha utviklet relativt god immunitet. I tillegg gjør den lave temperaturen at utviklingen fra egg til nye parasittlarver stopper opp. Innvollparasitter er derfor normalt ikke noe problem for sauen om høsten og vinteren, heller ikke for dyr som går ute. Allikevel må man ha parasittene i tankene. Det man gjør i denne perioden har stor betydning for neste sesong.

Et viktig mål er å redusere smittepresset på neste års vårbeite. Parasittene lamma møter på vårbeitet kommer fra to kilder. Det er parasittlarver fra egg som overlever i beitet gjennom vinteren, og det er parasittlarver fra egg som søyene skiller ut på beitet om våren. Begge deler kan reduseres gjennom riktige tiltak.

Overvintring i beitet

Koksidier og vanlige rundormer, som *Nematodirus* og *Teladorsagia*, er blant artene som overlever vinteren i beitet. Smitten ligger dermed mer eller mindre klar når unge, «uskyldige» lam slippes på vårbeite.

For å holde smittepresset på vårbeitet lavt, bør beiter som skal brukes om våren helst ikke brukes om høsten. Hvis man ikke kan unngå å bruke disse beitene om høsten, bør man sørge for

lav dyretetthet på beitene, og de bør kun brukes til friske dyr med lave eggfall. Søyene vil vanligvis ha lavere eggfall enn lamma. Eggfall kan undersøkes ved hjelp av avføringsprøver. Man bør også unngå å bruke vårbeitene gjennom vinteren. Selv om parasitter vanligvis ikke er noe problem for dyra om vinteren, og de eggene som skiller ut ikke utvikler seg videre, vil en del av eggene kunne overleve og klekkes til våren.

Et beite som ikke er brukt om høsten, eller som kun er brukt i moderat grad, vil ha et relativt lavt nivå av overvintrende rundormer neste vår. Man må imidlertid være klar over at smitte fra koksidier og *Nematodirus battus* hovedsakelig skiller ut om våren. En del av smitten overlever fra én vår til neste. Har man problemer med disse parasittene, bør man derfor unngå å bruke samme vårbeite to år etter hverandre. Smitten overlever i liten grad to vintre, og smittepress og behandlingsbehov blir derfor betydelig redusert dersom man hopper over et år.

Skifte av vårbeiter kan være vanskelig å få til i praksis, fordi man trenger de beitene man har, men ofte er det mulig i hvert fall for noen beiter. Jo mer man får til, jo lavere blir smittepresset for lamma neste vår.

Overvintring i dyra

For de parasittartene som ikke tåler en vinter på beitet, er overvintringsstrategien å overleve i dyra. Løpeormen *Haemonchus* er blant parasittene som overlever på denne måten. Parasittlarvene går i «dvale» i dyret og våkner først opp noen uker før lamming. På dette tidspunktet er søyenes immunitet redusert på grunn av drektigheten, parasittene blir mer aktive og eggutskillelsen øker. Man får derfor en «vårtopp» i søyenes eggutskillelse akkurat i den perioden de slippes på beite. På denne måten

Høy dyretetthet på hjemmebeiter om høsten gjør at smittepresset på disse beitene kan bli stort neste vår. Beiter som skal brukes til vårbeite bør derfor helst ikke brukes om høsten og vinteren. (Foto: Grethe Ringdal)

smitter søyene ut vårbeitene for de nye, mottakelige lamma. Etter noen uker er søyenes immunitet normalisert igjen og friske søyer i godt hold vil da ha lite parasitter og de vil skille ut lite parasittegg.

Tiltak om høsten og vinteren

For de parasittene som overvintrer i beitet, er altså strategisk bruk av beitenes året før viktig for å redusere smittepresset på vårbeitene. Det kan også være aktuelt å behandle lamma på høstbeite. Eventuell behandling med parasittmidler på høstbeite bør være basert på høye eggfall i avføringsprøver. Behandlingen vil da bidra til å sikre god tilvekst utover høsten og redusere utsmittingen av beitet dersom det må benyttes til våren. Vær oppmerksom på slaktefrister hvis slaktelam behandles.

Når det gjelder parasitter som overvintrer i søyene, kan «vårtoppen» reduseres ved å behandle søyene – både påsett og voksne - ved innsett. Dyra vil ikke ta opp ny smitte i løpet av inneføringenperioden og «vårtoppen» blir derfor liten. Dette gjelder også dyr som går ute gjennom vinteren, fordi lav temperatur gjør at utviklingen fra egg til infektive stadier skjer i svært liten grad.

Dersom innsett om høsten skjer seint, vil en del av parasittlarvene som er tatt opp om høsten ha gått i dvale. Parasittmidlene virker noe dårligere på parasitter som er i dvale enn på de som er i selve mage- og tarmsystemet. Det kan da være et alternativ å behandle søyene før lamming. Det bør ikke gjøres nærmere lamming enn 2-3 uker, fordi man bør unngå å stresser de høydrektige søyene for mye. Behandlingen bør heller ikke gjøres tidligere enn ca. 4 uker før lamming, fordi parasittene bør ha begynt «oppvåkningen fra dvale».

Med tanke på å beskytte vårbeitet er det også noen som velger å behandle søyene ved utslipp i stedet for ved innsett eller før lamming. Man må da være oppmerksom på at man ikke beskytter søyene mot sykdom som følge av *Haemonchus* i perioden rundt lamming (se faktaramme om *Haemonchus*). Dette behandlingsregimet anbefales derfor ikke.

Er man i tvil om hvorvidt søyebehandlingen ved innsett fungerer godt nok med tanke på parasitter som har gått i dvale osv., kan man ta avføringsprøver i vårtopp-perioden, ca. 1 uke etter lamming. Dersom man finner

VOSS Landbruksrekneshap

“Godt, enkelt og lettfattelig” - fra vurdering i fagbladet Norsk Landbruk

Komplett frå bilagsføring til ferdige liknings skjema og skatteutrekning

Landbruksdata
VOSS AS

Også elektronisk innlevering
Pris: kr. 2000,- (årleg vedlikehald: 900,-)

Tlf. 56 52 98 55 - post@landbruksdata.no - www.landbruksdata.no

Gratis demo på nettet!

høye eggfall på dette tidspunktet, bør man gjennomgå behandlingsrutinene og eventuelt også undersøke for resistens for parasittmiddelet som er brukt. Det anbefales ikke å behandle

både ved innsett og om våren «for sikkerhets skyld».

Lisbeth Hektoen, HT-sau, Animalia
lisbeth.hektoen@animalia.no

Haemonchus contortus

Den blodsugende løpeormen, *Haemonchus contortus*, kan gi alvorlig sykdom hos lam utover sommeren og høsten. Den kan også gi sykdom hos ubehandlede søyer i perioden rundt lamming. I noen tilfeller kan søyene også bli sjuke seinere i beitesesongen, men det er vanligvis relatert til høyt smittepress og søyer med dårlig immunitet (tynne og sjuke dyr osv.).

Typiske sjukdomstegn er hevelse (ødem) under haka og bleike slimhinner på grunn av blodtapet. Som oftest får dyra ikke diaré. Tilveksten blir dårlig og i alvorlige tilfeller ser man dødelighet.

Haemonchus overvintrer ikke i beitet. Sjukdomsutbrudd i flokken kan skyldes utilstrekkelig behandling i inneføringenperioden eller eventuelt resistens mot det parasittmiddelet som er benyttet.

Haemonchus contortus trenger en viss temperatur for å utvikle seg i beitet. Den finnes derfor i hovedsak i kystnære strøk på Vestlandet, samt deler av Østlandet.

I besetninger som har store problemer med *Haemonchus* kan det være nødvendig med spesielle tiltak for å kontrollere problemet.

Løpeormen *Haemonchus contortus* suger blod. Bleike slimhinner, her vist på insiden av nedre øyelokk, er derfor et tegn på infeksjon med denne parasitten. (Foto: Åshild Øritsland Våge)